

Virrin Viesti

KESÄKUU 2024

Virrin sukuseura täyttää 30 vuotta

TERVETULOA SUKUJUHLAAN JA VUOSIKOKOUKSEEN!

Virrin sukuseuran virallinen vuosikokous sunnuntaina 28.7.2024 Lantula-talolla. Tilaisuuden yhteydessä teemme bussiretken sukuhaarojen synnyinsijoille. Ohjelmassa myös perinteinen kyläluutakilpailu sekä arpajaiset. Sukuseura ottaa mielellään vastaan täydennystä arpajaisvoittopöytänsä!

Mukavaa kesää, nähdään vuosikokouksessa!

AIKATAULU

	Tilaisuuteen voi saapua klo 11 alkaen
11:30	Keittolounas ja kahvit
12:30	Vuosikokous
14:00	Bussikierros: <i>Vanha Virri (Kauppi), Lantula Pihlajamäki, Lantula Lehtimäki, Lantula Särkilahti, Ekojärvi Nätkinmäki, Ekojärvi Mäenpää, Rautaniemi</i>
15:30	Kakkukahvit Lantula-talolla
16:00	Mahdollisuus tutustua Virrin tilaan

OSALLISTUMISMAKSU

25 euroa / henkilö (sisältää tarjoilun ja bussikierroksen)
alle 15-vuotiaat ilmaiseksi

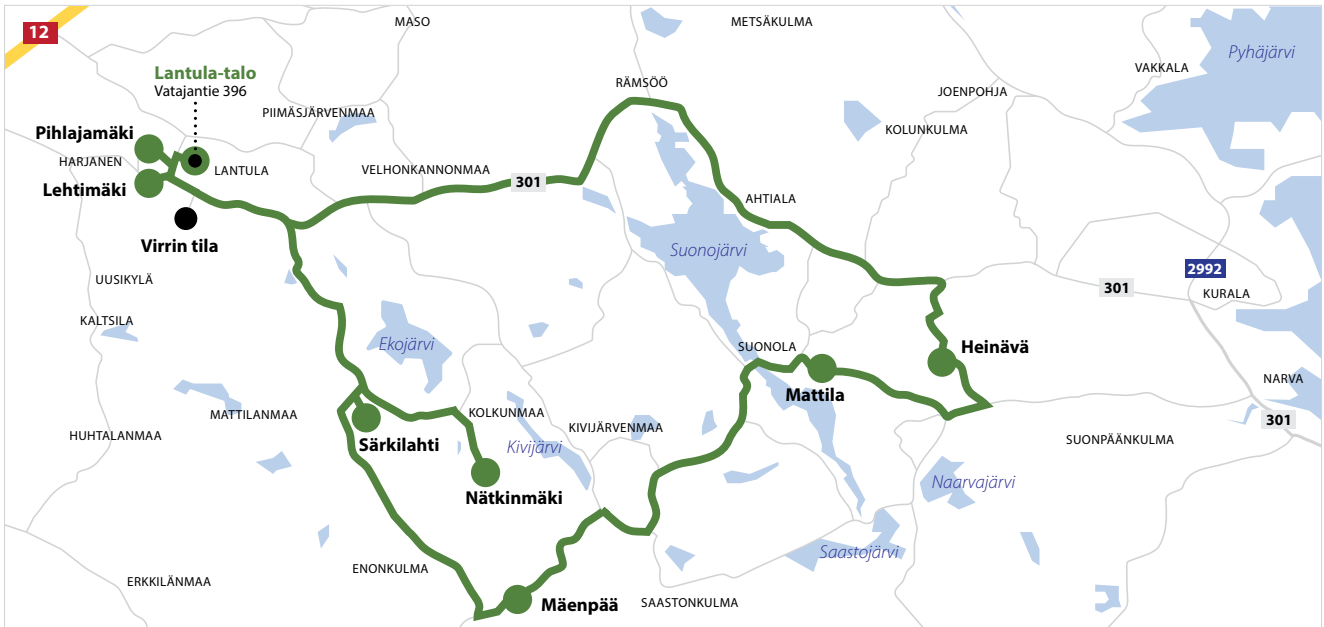
ILMOITTAUTUMINEN

18.7.2024 mennessä sukuseuran nettisivulla virrit.yhdistysavain.fi tai puhelimitse 040 747 9562 / Pirjo Hernesniemi.

Muistathan kertoa ilmoittautumisen yhteydessä mahdolliset erityisruokavaliot sekä osallistuvien lasten iät. Maksu suoritetaan 23.7.2024 mennessä Virrin sukuseuran pankkitilille FI10 5661 0140 0000 59, viitenumero 24002.

OSOITTEET

Lantula-talo Vatajantie 396, Sastamala
Virrin tila Virrintie 39, Sastamala

KARTTA VIITTEELLINEN. LOPULLINEN REITTI SOVITAAN KULJETTAJAN KANSKA.

Muisteluja ja hajanaisia selvityksiä Virrin tilan vaiheista 1800-luvulta nykypäivään

Minulla oli onni saada haltuuni Virrin tilan asiapapereita, jotka olivat 1947 tehdyn tilakaupan jälkeen päätyneet isäni sisarusten haltuun. Setäni Tuomas Virri antoi ne minulle ennen kuolemaansa. Pieni osa on ruotsinkielisiä ja osa on käsinkirjoitettuja kauppa- ja eläkekirjoja. Tässä käsittelen lähinnä eläkekirjojen tekstejä, koska ne kuvaavat aika hyvin tuon ajan maatilän elämää.

Wilhelm Tuomaanpoika isännöi Järviällä 1848–78

Virrin tilalla tehtiin sukupolvenvaihdoksia 1800- ja 1900-luvuilla vanhaan tapaan niin, että useimmiten vanhin poika jatkoi tilanpitoa. Sisaruksat saivat osuutensa useimmiten rahassa.

Virrin tilan 6. isäntä **Tuomas Wilhelm Tuomaanpoika Virri** (s. 1823) käytti nimeä Wilhelm Tuomaanpoika puumerkillään allekirjoittamisissaan asiapapereissa. Wilhelm oli isänsä **Tuomas Juhonpojan** (s.1799) ja Karkussa syntyneen äitinsä **Annan** (os. **Kaaja**, s. 1802) esikoinen. Wilhelm sisaruksista tunnetuimmat **Carl Henrik Lehtimäen** jälkipolvia sekä isä **Tuomas Juhonpojan** toisesta avioliitosta syntyneen **Hesekiel Pihlajamäen** jälkipolvia.

Tietoa ei ole miten sukupolvenvaihdos Wilhelmile vuonna 1848 tapahtui. Todennäköisesti kauppaan sidottiin eläkekirja, ns. syytinki eli moonna, ja ehkä rahallinen korvaus sisaruksille. Wilhelm isännöysajalle osuivat suuret nälkävuodet 1866–68, jolloin elämä oli varmasti kovaa ja taloonkin varmaan tuli kerjäläisiä. Maatilalla, pienelläkin, oli varmasti helpompaa kuin kaupungeissa.

Wilhelmille ja **Johannalle** (os. **Rautaniemi**, s. 1829) syntyi yhdeksän lasta vuosina 1851–1870. Kolme lapsista kuoli alle kolmevuotiaana ja yksi kahdeksanvuotiaana. Nälkävuosina perheen lapsia ei kuollut ja sen jälkeen syntyi vielä kaksi poikaa.

Miten sukupolvenvaihdos sitten sujui seuraavalle sukupolvelle isä-Wilhelmiltä vanhimmalle pojalle **Wilholle**? Tuliko riitaa vai hyväksyikö kaikki sisaruksat sen, että vanhin poika lunasti talon? Siitä ei ole enää kukaan kertomassa. Kaupantekohetkellä vuonna 1877 sisaruksat olivat kuitenkin aika nuoria. **Johanna** 24-vuotias ja hän menikin naimisiin jo seuraava-

na vuonna, **Herman** oli 20-vuotias, **Kalle** 13-vuotias ja **Paavali** vain 10-vuotias. Ainakin tiedetään, että veljet **Kalle** ja **Paavali** perustivat omat tilansa Virrin torppiin. Tiedetään myös, että Wilho oli sitoutunut maksamaan sisaruksilleen 500 markkaa kullekin. Perimätiedon mukaan Wilhelm ei oikein pitänyt poikansa Wilhon suunnitelmista muuttaa talon paikkaa sen nykyiselle paikalle.

Wilhelm kuoli jo neljän vuoden kuluksaan sukupolvenvaihdoksesta vuonna 1881 vain 58-vuotiaana. Mitä perheen lapsille sitten tapahtui?

Vanhin tytär **Johanna** muutti Vesilahteen Mattilan taloon emännäksi jo vuonna 1878. Perimätiedon mukaan pojat muuttivat Vesilahteen sisaren luokse, kun sukupolvenvaihdos tehtiin Wilho-veljelle vuonna 1877. Kirkonkirjoista selviää kuitenkin, että ihan näin ei käynyt. Pojista Herman asui uudella Virrillä ainakin vielä pari vuotta avioitumisensa jälkeenkin, muutti vuonna 1887 Vesilahteen ja vaihtoi nimensä **Heinäväksi**.

Nuoremmita pojista Kalle muutti vuonna 1881 sisarensa luo Vesilahteen vain 17-vuotiaana, sieltä takaisin Tyrvälle vuonna 1888 Virrin Mäenpään torppaan. Sukunimikin vaihtui **Mäenpääksi**.

Nuorin poika Paavali meni vuonna 1883 vasta 16-vuotiaana Jarkolle rengiksi ja sieltä parin vuoden päästä 1885 Vesilahteen sisarensa luo. Vuonna 1897 Paavali muutti vaimonsa ja kahden lapsensa kanssa Tyrvälle, ehkä Virrin Nätkinmäen torppaan, josta kauppa- ja eläkekirjat tehtiin vuonna 1919. Näyttäisi siltä, että sisaruksista vain Herman olisi asunut uudella Virrillä.

Miten mahtoi leskiäiti-Johannan elämä järjestyä, kun hän kuoli vasta 1902. Eläkekirjaan oli laitettu, miten eläke jatkui toisen kuollessa. Tiedetään että leskiäiti kuoli uudella Virrillä 1902. Aika vaatimatonta oli elämä varmasti sekä nuo-

rella isännällä että vanhalla emännällä. Luopujille ei ollut tarjolla kansaneläkettä vaan talon pitoa jatkavan oli huolehdittava luopujien elämisen edellytyksistä. Tästä elämästä saa jonkinlaisen käsityksen, kun lukee seuraavalla sivulla olevaa eläkekirjaa. Myyjä, ostaja ja todistajat allekirjoittivat eläkekirjan puumerkeillään.

Järviälle jääneestä vanhasta talosta tiedetään, että vuonna 1883 Wille myi talon timmermannimestari **Kustaa Forsblomille**. Nykyään entisestä talosta on jäljellä ainakin pirtin ovi, joka on talon paikalle rakennetun talon pirtin ovena. Taloa pitävät kesäasuntonaan Maija-Liisa ja Kalle Kauppi.

Wilho Wirri isännöi Ojastenmäen Virriä vuoteen 1907

Synnyin Virrin tilan yhdeksännen isännän **Tuuren** nuorimpana lapsena 70 vuotta sitten vuonna 1953. Isoisoisäni Wilho Wirri en ole koskaan nähnyt, koska hän kuoli jo 1928, mutta olen kuullut hänestä. Myös isosetäni **Tuomas Wirrin** muistelmista olen saanut tietoa.

Kerrotaan, että hän muutti Virrin talon sen nykyiselle paikalle 1880-luvun vaihteessa. Kerrotaan myös, että rakentaessaan Virrin taloa hän kulki Isojärven kylässä sijainneesta kodistaan Virrille. Vatajantiellä portin pielessä oli Linkin nuori neito **Wilhelmiina** (s. 1859). Heidät vihittiin vuonna 1878. He asuivat vähän aikaa vanhassa talossa Järviällä ja muuttivat Virrille isä-Wilhelminkin kuoleman jälkeen. Kerrotaan, että ensimmäinen siellä syntynyt lapsi olisi ollut neljäntenä 1884 syntynyt isoisäni **Kalle**.

Lapsia syntyi 2–3 vuoden välein, yhteensä yhdeksän. **Vilho** (myöh. **Särkilah-ti**) syntyi vuonna 1879. Hän oli lapsista vanhin. Kaksi seuraavaa kuolivat, **Kaar-**

Wilho Wirrin kauppaan liittyvä eläkekirja Wilhelm Wirrille

”Sitte/siten kuin me kauppa- ja eläkekirjan kautta tänä päivänä myimme meitin omistetun Wirri ¼ Mantaalin perintötilan meitin pojallamme Wilhelmi Wilhelmipoika, niin olemme me ilman sitä kauppasummaa pirättäneet ittellemme kuolema päivään saakka maksettavat vuotuisen eläkkeen ja ne ehdot kuin tässä seuraa:

1 si Pitää meitin saaman joka vuosi kohta syksyllä riihestä puhdasta viljaa viisi (5) tynnyriä rukiita, yksi (1) tynnyri ohria ja kaksi (2) tynnyriä kuroja, kylvettämän joka vuosi meitin omalla siemenellä talon sitävarten reirattuun peltoon, ja josta talo itte senlaista kylvöö tekee. Kaksi koppaa pellavan siemeniä, kaksi koppaa ohria ja kaksi koppaa papuja, yksi koppa nisusia (vehnä), kaksi viime nimettyä aina vainio peltoon, kaksi leiviskää sianlihaa, yksi neliko suojoja ja yksi neliko silahkoita.

2 si Pidämme meitillemme erinäisesti peltoa Vainiolta yksi sarka alkaen Vangimusjärvestä aina Vännin talon puoleiseen valta ojaan saakka Uotilan ja Isopällin taloista.

3 si Elukan ruuaksi pitää meitin saaman joka vuosi neljä aamia hyvän tekosia heiniä, kaksi aamia Inkarin niityltä ja kaksi Hurmaan niityltä, kaksisataa (200) kerpoa lehtiä, jotka kaikki pitää kotio kuljettaman, oljet, perät ja vihneet moonna riihen jälkeen, yksi tynnyri ohran ja kaksi tynnyriä kauran siemeniä. silput yhteisesti talon kansa yhdelle lehmälle ja yhdelle mullikalle, jotka viime nimetyt ja kolme lammasta pitää saada käyrä yhdessä suvisyötössä talon elukoitten kansa ja talon kuljettava syötökset.

4 si Talon pitää raivaaman meitin peltomme, lannoittaman, kylvämän, leikkaaman ja riihittämän kaikki meitin hyväksemme. Kali/ kalkkia yhteisesti talosta.

5 si Erinäiseksi huoneiksi pidämme kamarin joka on pihan puolella ja kellari sen sivusa. Tuparakennuksesta yksi puoti. Pirtin puoleinen nykyinen lammasnavetta ja lato joka on navetoitten välissä, yksi ruumenkoppi, navetanpuoleinen. Oikeuretta asua pirtisiä ja kaikki muut huoneet, niin kuin pakari, kota, sauna, riihi ja perunakuoppa yhteisesti talon kansa. Polttopuut ei ainuasti erinäisen huoneen lämmitykseen vaan kaikki mitä tarvittemme talosta kuin myös vesi kotiokuljetettu ja valo (päreet).

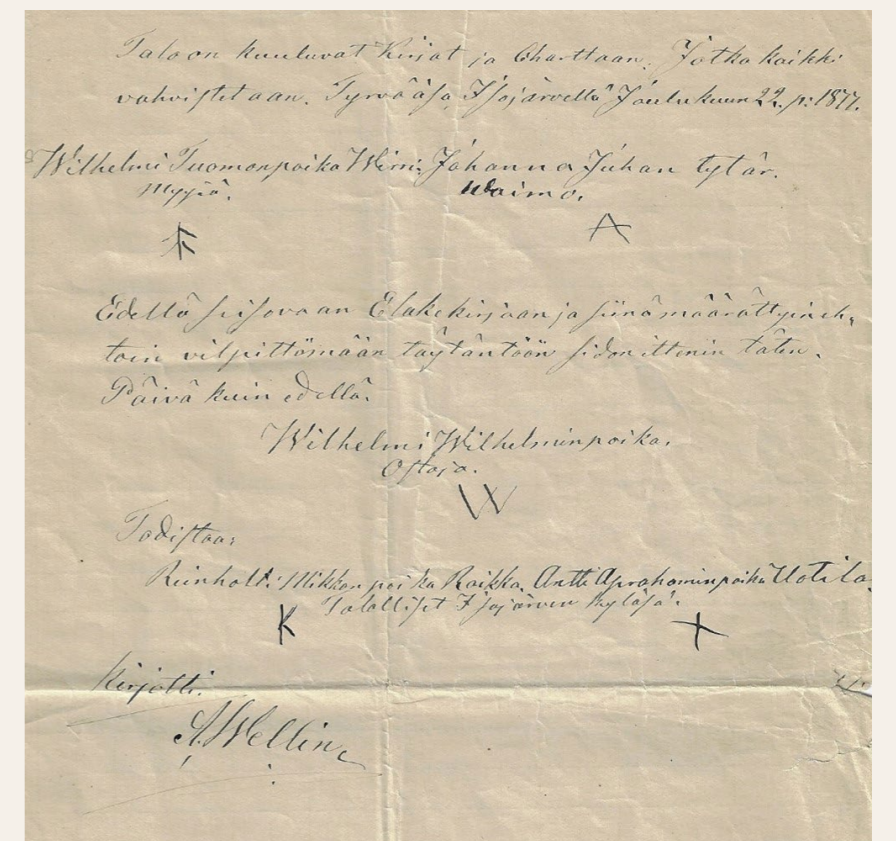
6 si Hevosta ajokaluineen pitää meitin saaman talosta kaikkiin tarpeellisiin kulkuimme.

7 si Jätämme meitillemme oikeuden jos tahtoisimme poismuuttaa asuntomme tästä Wirrin talosta niin pitää meitin saaman yhtä hyvin kaikki edellä nimetyt eläkkeeme ja eläke ehtomme miltä nimeltä hyvänsä se olis.

8 si Toisen meitistä kuoltua poisjää edellänimitetystä eläkkeestä yksi tynnyri

rukiita, yksi tynnyri ohria ja yksi tynnyri kuroja, yksi aami heiniä, yksi leiviskä sianlihaa. Peltomaasta jää kaikki muu paitsi lähre ojalta kylätiehen.

9 si Ostaja saa talon myötä seuraavaa omaisuutta yksi hevonen, yksi lehmä, kolme lammasta, kaikki pellon ajokalat, yhden sontarattaat, yksi rautakanki ja yhden jokalaista terä kalusta (eli työkalusta). Leivinkalat, yksi muuripata, jota myös yhteisesti nautimme, kaikki elukoitten astiat. Ne kalut kuin ostaja tästä lähtien tekee käsitöiksensä saa hän itte pitää, mutta hänen pitää holhooman ja korjaaman kaluja ja astioita sitä ennen mitä talosa tarvitaan. Kevätsiemeneksi annamme jos silloin vilja hallalta ja muulta kadolta säilyy kaksi tynnyriä ohria, kolme tynnyriä kuroja ja kymmenen nelikkoo perunia. Saa ostaja myös kaikki taloon kuuluvat kirjat ja kartan, jotka kaikki vahvistetaan.”

Myyjä, ostaja ja todistajat allekirjoittivat vuonna 1877 tehdyn eläkekirjan puumerkeillään.

le 3-vuotiaana ja **Johannes** kuukauden iässä vuonna 1883. **Kalle** (s. 1884), **Frans** (myöh. Sainio, s. 1887), **Paavo** (s. 1890), **Fanni** (s. 1893) ja **Tuomo** (s. 1895). Milaista elämä lapsiperheellä oli tuolloin? Lapsikuolleisuus oli vielä suurta.

Wilho rakensi isohkon talon, pirtin, keittiön ja kolme huonetta isolle perheelle. Ojastenmäkeen nousi myös talli, navetta, kellari, ratashuone ja luhti. Varallisuus lisääntyi, kun eläinten määrä lisääntyi.

Eläkepapereista näkyy, että luopujille annettiin jo rahaakin sekä maitoa, mutta myös eläimiä ja maataloustyökaluja. Mitäyksiköt ja käsitteet olivat muuttuneet. Aamit, nelikot ja tynnyrit mittoina jäivät historiaan. Todennäköisesti eläkekirjassa luvutut peltosarat ja eläimet siirtyivät Ojastenmäessä järjestettäväksi leskelle.

Lapsista Vilho perusti perheen Ekojärven Särkilahteen, Frans kävi nuorempana kaksi kertaa Amerikassa, ensimmäisen kerran 20-vuotiaana vuonna 1907. Reissu kesti useampia vuosia. Toisella kerralla 1920-luvun lopussa hän toi sieltä mukanaan **Alma**-puolison (os. **Jokinen**, s. 1895). Muistan, että hän siirtyi vaimonsa kanssa jossain vaiheessa Siuroon ja kasvatti siellä omenapuita. Fransilla oli adoptiotytär **Leena**.

Nuoremmat lapset saivat koulutuksen. Fanni (myöh. **Kallio**) oli 14-vuotias ja Tuomas 12-vuotias, kun tilakaupat tehtiin. Fannista tuli kansakoulunopettaja ja hän sai 4 lasta. Tuomas eteni opinnoissaan maatalous- ja metsätieteiden tohtoriksi ja kunniaprofessoriksi. Tuomaksella oli adoptiopoika **Kalevi**.

Isoisäni Kalle Virrin aika 1907–1947

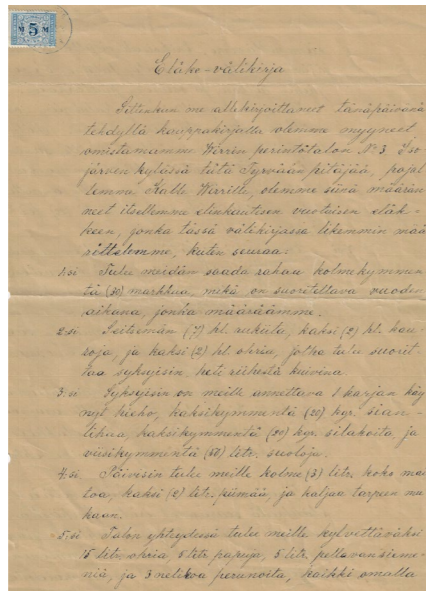
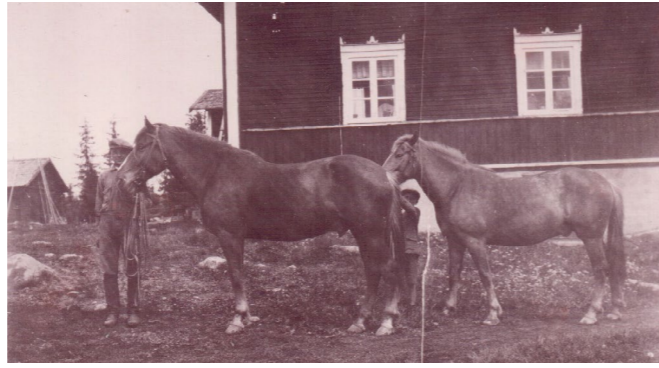
Seuraava sukupolvenvaihdos tilalla tehtiin vuonna 1907 ja isoisästäni Kalle Virristä, toiseksi vanhimmasta pojasta tuli isäntä vain 23-vuotiaana. Kallen äiti sairasteli ja varmaan siksi tehtiin melko aikainen sukupolvenvaihdos. Äiti Wilhelmiina kuoli jo joulukuussa 1911.

Miksi ei isännäksi tullut vanhin poika? Kerrottiin, että isä-Wilho ei hyväksynyt vanhimman poikansa Vilhon (myöh. Särkilahti) touhuja eikä siksi myynyt tilaa kuten yleisesti myytiin vanhimmalle pojalle. Tästä ja sisarusuiksista tulikin vuosikymmeniksi riita sisarusien välille.

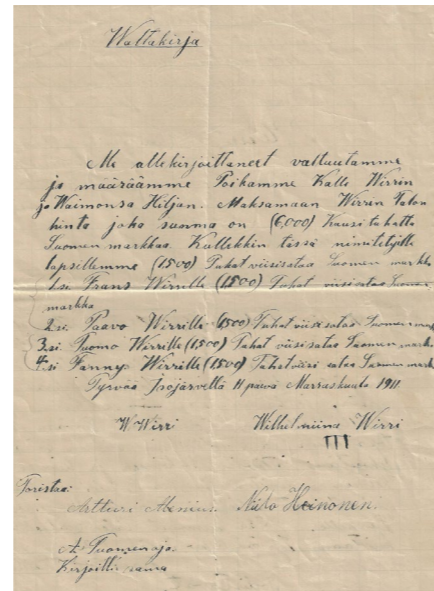
Ensimmäinen kuva uudesta talosta uudella paikalla Ojastenmäessä on ehkä 1920-luvulta. Kuvassa näkyy talon lisäksi ratashuone, talli ja navetta vasemmalla ja luhti oikealla.

Kuva vuodelta 1930. Kuvassa ehkä Kauko ja Tuomo.

Eläke-välikirja sekä Waltakirja vuodelta 1911.

Näistä sain lukea Tuomas-veljen antteksi-pyyntökirjeestä isoisälleni vuodelta 1923.

Tilan rakennusten määrästä voisi päätellä, että tilalla oli jo Wilhon aikana ollut lehmiiä, nuorta karjaa, hevosia, ehkä sikoja ja lampaitakin. 1900-luvun alussa ehkä enemmän kuin aiempien isäntien aikana. Tästä saa myös hyvän kuvan, kun tutustuu eläkevälikirjaan seuraavalle isännälle eli isoisälleni Kallelle.

Eläkevälikirja Wilholtta Kallelle tehtyyn kauppaan liittyen oli vielä tarkempi kuin edellisen sukupolven. Sisarusuiksen määrä oli 1500 markkaa jokaiselle si-

sarusuksista. Hintatasoon voisi viitteitä antaa, että huutokaupassa vuonna 1911 lehmän tai sonnin hinta oli 165 markkaa, eli periaatteessa yksi sisarusuus vastaa noin yhdeksää lehmää tai yhdeksää sonnia. Talon hinta olisi ollut 54 lehmää tai 54 sonnia, ja lisäksi oli vielä aika iso syytinki eli moonna. Tässäkin tilakaupassa myyjille jäi siis vielä eläimiä.

Kalle löysi sitten naapurikylästä **Ala-Orvolan Hiljan** ja he menivät naimisiin vuonna 1911. Kaksoset syntyivätkin jo runsaan kuukauden kuluttua häistä. Mielenkiintoiseksi nuorenparin yhteis-

Tuure Virri kyntää 1930-luvun alussa. Vasemmassa reunassa näkyy upouusi kaappikuivuri.

Pellot sarkaojissa 1950-luvulla.

Virri vuonna 1960. Puutarha oli iso, oikeanpuoleiset marjapensaat kuuluivat isovanhemmilleni.

elämän tekee se, että naimisiinmenovuonna kuoli myös vanha emäntä joulukuussa 1911 ja talossa asui myös vanhan parin nuorin poika, 15-vuotias **Tuomo Jalmari**.

Huhtikuussa 1912 Wilho järjesti yleisen huutokaupan, jossa myytiin edesmenneen vaimon jäämistö kirkkoreestä alkaen ja päättyen alusvaatteisiin. Myös lehmä, sonni ja lampaita oli myynnissä. Vanhan parin eläimet olivat samoissa tiloissa muiden kanssa ja monia maataloustyökaluja käytettiin yhdessä. Huutokaupassa Kalle isännän oli ostettava niitä itselleen naapurien kanssa kilpaa. Hän osti mm. kirkkoreen, puulapioita ja talikkoja.

Vanha-isäntä Wilho asui myös talossa ja hän olikin nopea naisasioissaan. Hän avioitui **Pällin Juhon** lesken **Karoliinan** kanssa jo vaimonsa kuoleman jälkeisenä vuonna 1912 ja vaimo Karoliina muutti rippikirjojen mukaan myös Virrille, jossa asui kuolemaansa saakka vuoteen 1922.

Wilho kuoli vasta 1928, ja tilalla järjestettiin huutokauppa uudestaan. Huutokaupalliset ovat säilyneet, ja niistä näkyy, että tavaroita myytiin jälleen paimdoista rekiin ja kaikkea siltä väliltä. Tulot tasattiin sisarusten kanssa. Myös isäntä Kalle osti useita työvälineitä tästäkin huutokaupasta. Olivat ehkä olleet yhteiskäytössä, mutta koska pesä oli riitai-

nen, kaikki mahdollinen muutettiin rahaksi ja jaettiin perillisten kesken.

Kun ajattelen 1910-luvun elämää Virrillä, niin en yhtään ihmettele, että iso-äitini Hilja oli vähän katkeranoloinen ihminen. Ehkä hän ei ollut tervetullut miniä. Nuori raskaana oleva 25-vuotias nuori nainen tuli miniäksi taloon, jossa oli edellistä sukupolvea samassa huushollissa. Lisäksi pian syntyivät kaksoset, joista toinen kuoli kahden kuukauden iässä. Anoppi kuoli samana vuonna.

Kun isäni Tuure perusti myöhemmin perheen ja toi miniän taloon, miniä ei tietysti ollut isoäidilleni mieluinen, vaikka toi mukanaan pari lehmää, peltoa ja metsää yhteensä 32 hehtaaria.

Tiedossani on, että Kalle jatkoi yhä laajenevaa karjatilaa ja hänen aikanaan rakennettiin uutta, navetta ja kaappikuivuri 1920-luvun alussa. Enemmän koneita tuli töiden avuksi. Oli hevosvetoinen kyntöaura, äes, kylvökone, sähkömoottorilla toimiva puimakone ja kumipyöräiset rattaat. Sähkö ja puhelin tulivat Kallen isännyyden aikana. Valokuvista näkyy myös, että puutarha oli melko iso. Omavaraistalous oli ajan henki.

Kun tänä päivänä ajattelen, kehitys ei ollut tuolloin vielä kovin suurta, ja elämän täytti työ. Kallen isännysaikaa varjosti sodat, ensin vuoden 1918 tapahtumat ja sitten talvi- ja jatkosodat. Kerrotaan, että 1930-luvun lamavuosina Kalle rakennutti vielä uuden tallirakennuksen ja palkkasi siihen työttömiä miehiä. Lama ei ehkä koskettanut omavaraistaloudessa elävää Virrin perhettä.

Kalle oli hevosmiehiä. Talossa oli koko hänen aikansa kolme hevosta ja uuteen talliin tehtiinkin pilttuut kolmelle hevoselle. Talosta lähti Mikko-niminen hevonen sotaan. Kallen kaikki kolme poikaa olivat sodassa ja **Kauko** (s. 1917) kaatui vuonna 1941. Maatilaa kuormittivat sodan aikana ja sen jälkeen pakkoluovutukset eri muodoissaan, milloin viljaa, milloin lihaa, ja niin edelleen.

Isäni Tuure Virrin aika 1947–1986

Kauppakirja isälleni tehtiin vuonna 1947 ja se on eläkekirjan osalta pitkälti samansuuntainen kuin vuonna 1877 tehty ja jäljitteli todella paljon vuonna 1907

tehtyä eläkekirjaa. Tosin eläinten määrää, koneet, puutarha ym. olivat talossa lisääntyneet. Eläkekirjassa vastuut ruoka-aineiden toimittamisesta luopujille olivat kasvaneet lihan ja maidon muodossa. Luopujille jäi eläimistä enää lampaita.

Kauppakirjassa lukee mm.: ”Tilalta on meille myyjille ostajan suoritettava seuraava elinkautinen eläke: oikeus tarpeemme mukaan käyttää talon saunaa, kellaria, kaivoa ja pyykin pesuun navettekkeitä, meidän yksin käytettäväksemme jätämme itsellemme n.k. pikkupuodin, mikä huoneet ostaja pitää kunnossa, meidän viljeltäväksemme jäävät talon puutarhasta itään päin suuntautuvat marjapensasrivit sekä idänpuoleiset 1 antonovka ja 1 kaneliomenapuu, talon juurikasvimaan yhteyteen saamme me 3 aarinalaa juurikasvimaata, mikä talon omistajan toimesta on hyväksi muokattava ja meidän määräsystemme mukaisesti lannoitettava, talon pellavamaan yhteyteen on samoin hyväksi muokattuun ja lannoitettuun maahan meidän siemenellämme kylvettävä 5 litraa pellavaa. Talosta on meille annettava hyvä hevonen hyvissä valjaissa ja ajopeleissä sekä ajomies tarpeellisiin ajoihimme. Talon lampaitten yhteydessä on ruokittava ja hoidettava kaksi meidän lammastamme ja kesäisin myös niiden karitsat. Kun tulemme hoidon tarpeeseen on talosta toimitettava meille kunnollinen kotihoito kuoleamamme saakka. Polttopuiksemme saamme talon liiteristä vapaasti ottaa tarpeellisen määrän kuivia pilkottuja polttopuita, joita talon liiterissä aina tulee olla riittävästi meidän saatavissamme. Talosta tulee meille vapaasti antaa asunnollemme Ojasen ti-

lalle ja käyttämiimme talon huoneisiin riittävät sähkövalovirta.

Syksyisin on meille suoritettava loka-kuulla 300 kg rukiita, 400 kg vehnää, 350 kg ohraa ja 200 kg kaurjoja, kaikki puhdistettua hyvää viljaa, 25 kg hyviä ruoka-herneitä ja 800 kg hyviä perunoita, kullakin marraskuulla on suoritettava 30 kg ja kullakin maaliskuulla 20 kg juuri teurastettua hyvää sianlihaa, kullakin lokakuulla on suoritettava vuoden vanha vähintään keskiarvoinen hieho, kuukausittain on suoritettava 3 kg tuoretta meijerivoita ja 4 kg kananmunia muina kuukausina paitsi loka-, marras- eikä joulukuulta, päivittäin on suoritettava 5 litraa juuri lypsettyä hyvää maitoa.”

Ajat olivat muuttuneet niin, että asumisjärjestelyt tehtiin toisin kuin ennen. Isäni rakensi ennen avioitumistaan vanhemmilleen talon naapuriin.

Ruoka-aineiden määrät olivat eläkekirjan mukaan melko suuret. Muistan, kuinka mummulassa toimi pienoinen kauppa. Myytiin muniä, moonamaidosta ja kutun maidosta tehtyjä juustoja, pikkuleipiä ynnä muuta, kun eläkekirjassa määrättyjä tuotteita jäi yli tarpeen. Näin elämisen ehdot myös paranivat.

Puutarhaan oli panostettu jo Kallen isännöyden aikana ja se näkyi myös kauppakirjassa. Puutarhaan panosti myös äitini Helvi. 1970-luvulle saakka tilalta saatiin lähes kaikki ruoka, puutarhasta kasvikset, omenat, marjat ja vuosittain teurastettiin pari sikaa ja hiehoa tai sonnina, joista puolet meni syyntinkiin eli moonaan. Kalaa ostettiin pyörällä kulkevilta kauppiamiehiltä. Kaupasta ostettiin

lähinnä kahvia, sokeria ja suolaa. Hedelmiä ei ollut.

Jo edellinen sukupolvi lupasi järjestää vanhusten hoidon ja tässä kauppakirjassa sitä painotettiin seuraavasti ”talosta on toimitettava kunnollinen kotihoito kuolemaan saakka”. Tänä päivänä tuo 70 vuotta sitten tehty vaatimus tuntuu aika kovalta. Näillä kaikilla eläkekirjan määräyksillä kuitenkin kuitattiin osarahaosuudesta. Kansaneläkkeitä ei vielä ollut ja vanhuuseläkkeetkin tulivat voimaan vasta vuonna 1949. Virrin luhtissa on tuolta ajalta lasinen sorsa, keraaminen alusastia, tyrävyö ja peräruiskekanu letkuineen.

Isäni Tuuren aikana maatilojen koneistuminen alkoi nopealla tahdilla. Hevosia oli alkuun vielä kolme, mutta viimeinen Poku-niminen myytiin jo 1960-luvun alussa. Pokun vetämässä tukkireessä isäni haki metsistä polttopuita ja tukkeja ja tukit vietiin hevosella Linkin sahalle sahattavaksi ja myytäväksi tai otettiin omiin tarpeisiin. Pokulla haettiin karjalle heinät pelloilla olevista suuleista talviaikana, vaikka traktorikin oli. Pokua käytettiin viimeiset vuodet vain heinien harvoinnissa ja se oli ilona lapsilla.

Fergusson-traktori tuli vuonna 1951 Porista. Traktorin perään tuli ensin aurat, äkeet, kylvy- ja leikkuukoneet, peräkärri ja myöhemmin itsesitoja, seiväskaira ja heinähanko. Ensimmäinen kippaava peräkärri tuli vasta 1970-luvulla. Heinien paalukseen siirryttiin 1980-luvun vaihteessa vuokrakoneilla. Lypsykone oli käytössä jo 1950-luvulla.

Kuvassa vasemmalta Kalle Virri, Kallen käly Alma Sainio, Maija Prusi os. Virri ja tytär Maire, Helvi Virrin sylissä Leena, seisomassa Liisa ja Matti. Vuosi on 1956.

Karjahuutokauppa Tyrvään Virrillä

Yli 1600 markkaan kohoosi lehmien keskihinta Tyrvään pöytä Virrin tilalla pidetyssä huutokaupassa. Viiden Suomen karjaan kuuluvan lehmän lisäksi myytiin kolme hiehoa. Hiehojen hinta oli yli 1600. Myynti käsitettiin puolet tilan lehmäkarjasta. Jäljelle jäi vielä kuusi lehmää ja kaksi hiehoa. Kasvatus on leikkiä kymmenen lehmävasikkua. Myyntiin syntyi oli vanhan navetan hajoittaminen. Sen tilalle korjataan vanhasta tallista uusi navetta. Väkeä huutokauppa-aikalla oli meikoissa. Ostajat löytyivät läheisyydestä, eräät Karusta, Kikkasta ja Vestshäddet. Suur-ostajia ei mukana ollut, joskin eräs osti itselleen lehmän ja kaksi hiehoa.

Karjahuutokauppa Virrillä 1960-luvulla, jolloin lehmien määrää vähennettiin, koska Kallen rakentama vanha navetta oli tullut tiensä päähän. Uusi navetta tehtiin vanhaan talliin.

Maidot kuljetettiin meijeriin 1950-luvulla hevosrattailla ja 1960-luvulla traktorilla. Paluukuormassa tuli meijeristä takaisin joppi eli rasvaton maito, piimä ja maitotili käteisenä rahana. Puimakone oli vielä 1960-luvulla käytössä ja pikkuhiljaa käyttöön tuli vuokrapuumurit, ensimmäiset jo 1950-luvulla. Omaa puumuria ei taloon koskaan hankittu.

Vesi ja viemäri tulivat taloon vuonna 1953 ja pirttiin rakennettiin samalla vessa. Televisio tuli vuonna 1959 ensin vain koekäyttöön. Talossa asuttiin pääasiassa pirtissä ja keittiössä. Kamarit olivat kylmillään, kunnes lapset kasvoivat ja saivat omat huoneet. Pulaattoripyykkikone oli karjakeittiössä ja sisälle automaattipesukone tuli vasta 1971. Samaan aikaan rakennettiin elintasosiipi vessoineen, saunoineen ja siirryttiin öljylämmitykseen.

Päaelinkeinona vanhemmillani oli karjatalous. Navetassa olivat lehmät, hiehot ja vasikat. Tallissa hevoset, sonnit, lampaat ja siat sekä tallinparvesa kanat. Vanhempani hankkivat myös hautomakoneen ja pieniä tipuja kuoriutui talon pirtissä. Kananmunia käytiin myymässä Tampereella vielä 1960-luvulla. Sarkaojissa olevat pellot tuottivat ravinnon eläimille ja luontaistaloudessa lähes kaikki saatiin tilalta. Isäni Tuuren aikana kaikki pellot salaajitettiin 1950–60-luvuilla ja pelloilla olevia kiviä ammuttiin ja saatiin peltotyöt näin helpommiksi koneille. Viljan puinti riihessä loppui 1950-luvulla ja käyttämätön riihi purettiin 1960-luvulla. Sen hirsä sahattiin elintasosiiven ja tallirakennuksen laajennukseen.

Isäni sairastui 1970-luvun alussa ja lehmistä luovuttiin ja aloitettiin viljan ja timotein viljely. Ennen lehmistä luopumista vanhempani edistyksellisinä hankkivat maitotankin, isäni ollessa meijerillä yhtenä puuhamiehistä. Tankkiauto kuljetti maidon meijeriin.

Tilalla rakennettiin myös kylmäilma-kuivuri lisääntyneen viljamäärän kuivamiseen. Vanha kaappikuivuri ei enää riittänyt, vaan vilja piti kuivata naapureitten kuivureissa. Kaappikuivuri ja siinä ollut savusauna hajotettiinkin 1970. Talkkunasten kuivaus siirtyi mummulan saunarakennukseen. Äitini keitti talkkunaksia koko emännöytensä ajan, mutta erityisesti karjasta pääosin luovuttaessa toi-

Leena ja Liisa Virri tervaavat tukkirekiä vuonna 1960.

minta laajeni, ja hän vei säkeittäin jauhoja myös tamperelaisiin kauppoihin.

Pohdintaa tilan menneisyydestä ja tulevaisuudesta

Perehtyessäni esi-isieni elämään kauppa- ja eläkekirjojen avulla minulle hahmottui, miten pientä maatalous oli vielä pitkälle 1900-luvulle saakka. Pellot olivat pieniä, sarkaojineen ja kivineen. Sarkaojat kaivettiin lapiolla. Työt tehtiin käsi- ja hevosvoimin aina isäni isännöyteen asti. Talossa täytyi olla muutama renki ja piika. Lapsuudessani oli vielä apputyövoimaa, mutta lasten kasvaessa meistä lapsista tuli työvoimaa.

Lapsikuolleisuutta oli vielä 1800–1900-luvun vaihteessa paljon. Jopa isäni Tuuren sisaruksista kuoli kaksi vauvana, **Toivo** vuonna 1911 ja **Helena** 1921. Vanhuksien huolto- ja hoito jäi tilaa jatkaneelle aina 1960-luvulle saakka. Lapsilisät ja vanhuuseläkkeet tulivat vasta 1940-luvun lopussa. Elämä maalla oli ehkä kuitenkin helpompaa kuin kaupungissa.

Isäni isännöyden aikana tila tuotti elannon viisihenkiselle perheelle ja vanhusten eläkkeen maksuun. Työtä tehtiin koko perheen voimin pienestä pitäen. Heinä- ja viljapelloilla, navetassa, metsässä oli töitä jokaiselle. Lisätuloja saatiin kananmunien ja talkkunajauhojen myynnistä.

Nyt 2000-luvulla maatalous on ajettu niin alas, että vaikka Virri on liitetty samankokoiseen Linkin tilaan vuonna 2018, ei tila anna enää elantoa perheelle. Peltoa ja eläimiä pitäisi olla vähintään kymmenkertainen määrä mitä isäni aikana oli. Tulot on hankittava muualta ja lisäksi jatkajan pitää huolehtia parin-

kymmenen rakennuksen kunnosta, jotta maalaismaisema ei kokonaan tuhoutuisi.

2000-luvun alussa Virrin sukutilaa alettiin pikkuhiljaa kehittää juhlatilojen vuokraukseen ja majoitukseen ja poikani **Kallen** aikana tämä lisääntyi niin, että ainakin toistaiseksi Virrin sukutilan tulevaisuus näyttää valoisalta seuraavallekin sukupolvelle.

Kirjoituksen otsikon ”muisteluita ja hajanaisia selvityksiä” viittaa siihen, että osin teksti on todenmukaista, osin perimätietoon nojaavaa, ja toivonkin, että mahdollisiin asiavirheisiin tehdään oikaisuja.

Leena Virri-Hanhijärvi

Virrin isäntäluettelo 1540–1947

1540–76	Olof Virri
1577–1613	Michel Olofsson
1614–35	Lars Michelsson
1636–38	Eric Michelsson
1639–55	Lars Michelsson
1671–75	Henric Sigfridsson
1676	Matts Thomasson
1677–90	Anders Mårtensson
1691–1712	Simon Mårtensson
1719–	Henric Henricsson Iso-Roikka
1725–69	Johan Simonsson Virri
1772–92	Johan Johansson Virri
1793–1837	Johan Johansson Virri
1838–47	Thomas Johansson Virri
1848–78	Thomas Wilhelm Thomasson Virri
1878–	Wilhelm Thomasson Virri
–1947	Kalle Vilhonpoika Virri

Lähde: Lasse Iso-livarin talonhaltijaluettelo <https://users.utu.fi/isoj/talot/tyrvaa.htm>

Geneettinen sukututkimus

Kuuntelin ja katsoin ammatissukututkija Ari Kolehmainen kaksituntisen videon geenitutkimuksesta ja tuli tarve kirjoittaa tämä juttu.

Suvun varhaisia vaiheita voi tutkia geenien avulla, kuten myös sukulaisuuksia. Sukututkimuksessa käytettäviä DNA-testejä on kolmea tyyppiä:

- 1) Isälinjaiset Y-DNA-testit, joilla syntyy yleiskuva isälinjasta 1000–2000 vuoden tarkkuudella. Big-Y-testi antaa yksityiskohtaista tietoa isälinjasta.
- 2) Äitilinjaiset mtDNA-testit
- 3) Serkkutestit eli autosomaaliset DNA-testit

Testin näytteenotossa työnnetään pieni muoviharja suuhun, kaavitaan huolellisesti posken sisäpintaa ja suljetaan katkaistu harjan pää välittömästi koeputkeen.

Serkkutestit

Ihmiset tekevät enimmäkseen serkkutestejä ja niiden avulla saa selville geeniperäisiä sukulaisia. Testit soveltuvat esimerkiksi tapauksiin, joissa etsitään biologista vanhempaa tai etäisiä sukulaisia. Testeissä voi verrata kromosomejaan serkkujen kromosomeihin. Järjestelmäästä saa myös tietoa, kuinka paljon itsellä on Neandertalin ihmisen geneejiä.

Homo Sapiens ja Neandertalin ihminen polveutuvat kumpikin Heidelbergin ihmisistä. Omaa geenikarttaa ja sen alkuperän suhdetta muihin maihin voi tarkastella. Siinä voi yllättyä, että omat geenit olisivatkin merkittäväksi osaksi peräisin vaikkapa Tanskasta. Sellainen fakta on, että sitä enemmän ja parempaa tietoa saa, mitä enemmän omat sukulaiset ovat käyneet testeissä.

Serkkutestin perustietoa ihmisten kromosomien välillä ovat centtimorganit (cM). cM-luvussa on kokonaismäärä (shared cM) ja pisin pätkä (longest block) yhteisiä kromosomeja. Pitkät pätkät kuvaavat yleensä lähempää sukulaisuutta, sillä pätkät pilkkoutuvat sukupolvien kuluessa.

Saamme solujemme kromosomeista puolet isältä ja äidiltä, mutta isovanhemmilta voikin olla neljäsosan sijaan äidin vanhemmilta 27 % ja 23 % ja isän vanhemmilta 29 % ja 21 %. Mitä kauemmaksi mennään sukulaisuudessa, sitä enemmän satunnaisten erojen vaikutukset kasvavat.

Geenit jakautuvat sattumanvaraisesti. Kolmannet serkut ovat läheisimmät sukulaiset, joilta voi jo puuttua yhteiset geenit. Kaikista osumista ei pystytä selvittämään, mistä yhteiset geenit ovat peräisin.

Serkkutestistä saakin enemmän tietoa, kun saadaan useita sukupolvia testeihin. Serkkutestissä näkyy X-osuma (X match), josta voi olla hyötyä tutkimuksissa. X-kromosomi siirtyy tytölle isältä ja äidiltä, mutta poikaan vain äidiltä. Isän ja pojan välillä ei voi olla X-osumaa.

Serkkutestissä voi löytää kadotettuja sukulaisia tai lisää tietoa sukuuuhunsa. Voi myös saada uusia ystäviä. Esimerkiksi minulla on yhteiset isojokelaiset esivanhemmat henkilön kanssa, joka työskentelee kanssani samassa rakennuksessa. Tutustuimme geenien kautta ja ystävästyimme.

Äitiketju

Solun mitokondrio säilyttää tiedot tarkasti ja mitokondrio-DNA on jaettu geenimutaatioiden perusteella eri haploryymiin. Haploryhmä on termi, jota käytetään kuvaamaan geneettisten sukupuiden haaroja, jotka perustuvat DNA:n yhteisiin muutoksiin tai markkereihin. Nämä geneettiset markerit periytyvät sukupolvelta toiselle, ja niiden avulla voidaan jäljittää ihmisten esiäitejä ja heidän muuttoreittejään sekä arvioida, kuinka lähellä tai kaukana eri ryhmät ovat toisistaan geneettisesti.

Mitokondrion DNA:n antava mtDNA-testi antaa äitiketjun. Minun äitiketjuni kulkee Virrin talon emännän Maria Pekantytären (s. 26.1.1739)

kautta hänen äitiinsä Maria Antintytär Keikkoon. Äitini isänpuoleisen isoäidin äitiketju kulkee Anna Antintytär Keikkoon. Marialla ja Annalla on sama äiti, joten äitiketjut yhdistyvät. Kirkonkirjoista näkee tuon kaiken. Kirjoista on myös löytynyt tyttöjen isoäiti Maria Sipintytär, joka on syntynyt 1678. En ole päässyt äitiketjun historiassa kauemmaksi.

Mitokondrioissa tieto on hyvin tallessa ja siinä mutaatioita tapahtuu vain harvoin. Sukututkija saa niukasti tietoa äitilinjasta. Geenitesti ei koskaan anna esivanhempien nimiä, vaan ne on saatava muualta. Maria Pekantytären haploryhmä on H2a1.

Mitokondriaalinen haploryhmä H on pääasiassa eurooppalainen haploryhmä, joka sai alkunsa Euroopan ulkopuolella ennen viimeistä jääkautta. Se laajeni ensimmäisen kerran Pohjois-Lähi-idässä ja Etelä-Kaukasuksella noin 33 000–26 000 vuotta sitten, ja myöhemmät muuttoliikkeet Iberiasta viittaavat siihen, että se saavutti hyvin varhain Euroopan. Se on myös levinnyt Siperiaan ja Sisä-Aasiaan. Nykyään noin 40 prosenttia kaikista Euroopan mitokondriaalisista linjoista luokitellaan haploryhmään H. Suomessa yleisempiä lienevät H-, U-, W-, HVo+V- ja J-alkuiset haploryhmät.

Isäketju

Sukututkimuksiin tarvitaan aina tarkat tiedot käsin tehtynä kirkonkirjoista. Y-DNA-testillä, joka saadaan vain miehiltä, kertoo sukuhistoriasta paljonkin. Big-Y-näyte auttaa myös Suomen asutushistorian tutkimusta, ja sillä päästään ennen kirkonkirjoja olleisiin aikoihin Suomen historiassa. Big-Y-tietojen tulkinnoista on tehty myös tieteellisiä vertaisarvioituja julkaisuja Suomen asutushistoriasta.

Y-DNA on Suomessa lähinnä joko I- tai N-alkuisia tai R-alkuisia. N-haploryhmä on yleisin Suomessa (60 %). Monesti I-alkuiset ovat lännestä ja N-alkuiset idästä. Suomeen on tultu kuitenkin monesta suunnasta. Suomeen haploryhmät ovat syntyneet myöhäisen pronssikauden aikaan.

Virrin isännän haploryhmän tiedetään olleen I-tyyppiä. Virrin kantaisästä

saamme toivottavasti lisää tietoa sukujuhlaan mennessä. Nimittäin kantaisästä lähtevässä isäketjussa vanhin elossa oleva henkilö Osmo Särkilahti on lähettänyt geeninäytteen FTDNA:n tutkimuslaboratorioon.

Erittäin tärkeää on saada näyte mahdollisimman vanhalta mieheltä tai vanhalta sukupolvelta. Seuraavalla sukupolvella voi jo olla geenimuunnos ja tietojen tarkkuus heikkenee. Teetätin viime vuonna Big-Y-testin sedästäni ja enostani. Kummallakin oli jo ennestään profiili FTDNA:ssa (<https://www.familytree-dna.com>). Molemmilta pyydettiin uutta näytettä testiä varten, mutta setäni oli jo edesmennyt, enkä saanut uutta näytettä. Onneksi häneltä kuitenkin saatiin tulokset vanhasta heillä tallessa olleesta näytteestä.

Eno on jo vanha ja tuntui vaikealta selittää asiaa. Selitin serkulleni ja hän hoiti näytteenoton isältään. Enon haploryhmä on I-tyyppiä ja sedän N-tyyppiä. Itä-Suomen haploryhmistä on paljon tietoa ja Savoön päätyi sedän Big-Y, mutta aivan häntä lähellä ei ollut tarpeeksi osumia. Pitää odottaa ehkä 10 vuotta, että tietoa tulee lisää ja tarpeeksi. Samoin kävi enolleni ja hänen Big-Y ja isälinjan kirkonkirjat loppuvat Karijoelle, mutta tarvitaan lisää Big-Y-osumia. Testeistä on hyötyä ehkä 10 vuoden päästä, mutta silloin en olisi voinut saada näytteitä. Toisin sanoen kannattaa teettää testit mahdollisimman vanhoista ihmisistä nyt.

Eräs itäsuomalainen sukuyhdistys maksoi erillisrahastosta yli 50 000 euroa Big-Y-testeistä, joilla pystyttiin selvittämään suvun liikkeitä ennen kirkonkirjoja, ja olivatko saman sukunimiset henkilöt todella sukua. Itä-Suomessa toisin kuin Länsi-Suomessa sukunimet periytyivät. Länsi-Suomessa otettiin usein talon nimi. Sen vuoksi saattaa olla vielä hankalampaa selvittää sukujen historiaa Länsi-Suomessa. Geenitutkimukset helpottavat asiaa selvästi.

Geenitutkimus avaa asutushistoriaa ja sukulinjoja

Suomen asutushistoriatutkimus ja sukujen syntyhistoriatutkimus ovat viime aikoina siirtyneet geenitutkimuksella aivan toiselle tasolle kuin aiemmin.

Saamme solujemme kromosomeista puolet isältä ja puolet äidiltä, mutta isovanhemmilta voikin olla neljäsosan sijaan äidin vanhemmilta 27 % ja 23 % ja isän vanhemmilta 29 % ja 21 %. Mitä kauemmaksi mennään sukulaisuudessa, sitä enemmän satunnaisten erojen vaikutukset kasvavat.

Keskiaikaista tietoa onkin löytynyt ainakin Savon asutushistoriasta.

Suomen keskiaika tarkoittaa 1100-luvulta 1520-luvulle kestänyttä ajanjaksoa. Asiakirjatutkimuksella päästään parhaimmillaan 1540-luvulle. On kuitenkin tavoiteltavaa viedä kaikki sukulinjat niin kauas menneisyyteen kuin pystyy. Asiakirjat saattavat olla puutteellisia tai niissä voi olla virheitä. Vero-, ruodotusluetteloiden tai tuomiokirjojenkaan avulla ei aina löydy varmuutta. Geenitutkimus kertoo aina asian kuten se on. Tuloksia pitää osata tulkita ja Suomessa on useita DNA-projekteja, joista voi saada apua tulkintaan.

MyHeritage on suomalaisten suosituin geenipankki, kun se markkinoi itseään voimakkaasti. FTDNA antaa laajimmin tietoa sukututkimusta varten ja Suomi DNA -projekti käyttää myös tätä australialaisomisteista geenipankkia. Kun ostaa tutkimuksen Suomi DNA -projektin kautta saa hieman alennusta. 23andme on erityisesti amerikkalaisten suosiossa.

Pelkät serkkutestit ovat halpoja. Big-Y-testi maksaa noin 400 euroa, mutta kuluja voi helpottaa sukulaisten kanssa jakamalla. Voi myös odottaa juhlapyhien tarjouksia geenipankista.

Tietoa löytyy Suomi DNA -projektin kautta: <https://www.familytreedna.com/groups/finland>.

Saila Seppo

Terttu Liitti (1934–2024)

Muistopuhe äidilleni Tertun päivänä 26.4.2024

Äiti muisteli usein syntymätarinaansa, kuinka Aino-äiti oli ahtanut ruisriihen polttojien välissä ja isä-Ville oli lähtenyt Sammaljoelta kättilöä hakemaan. Hän oli mennyt kävellen kinttupolkua pitkin Eno-nimiseen taloon, josta matka jatkui hevosella. Paluumatka kättilön kanssa tultiin hevosella, ja vielä viimeinen kilometri kävellen. Äiti oli syntynyt puolen yön aikaan. Hänen äitinsä piti syntymäpäivänä elokuun kolmatatoista päivää, mutta virallisesti se oli 14. elokuuta 1934.

Äiti oli melkein 5-vuotias, kun sota syttyi vuonna 1939. Nätkinmäkeen oli aloitettu uuden pääarakennuksen tekeminen. Aino-äiti joutui tekemään ns. miesten työt pellolla ja navetassa. Äitinsä apuna äiti joutui jo varhain ottamaan vastuuta taloustöistä. Mannapuuron keitos, jossa oli liian paljon ryynejä, oli hänen muistoissaan. Senkin väki oli syönyt.

Nuoruuteen kuului rippikoulu, jonne menttiin kummisaappaat jalassa polkupyörällä reilun kahdenkymmenen kilometrin päähän Ketolan pappilaan. Kesäisin järjestettiin riihitansseja ja tanssimaan pääsi häättilaisuuksissa.

Huittisten kansanopistossa äiti oli vuoden. Siellä opetettiin talous-, puutarha- ja käsitöitä. Hän täydensi vaatetusopintojaan Tampereen ammattikoulussa.

Äiti oli kotoisin mettämaasta, niin kuin meillä kotona puhuttiin. Lapsuudenkodista lähimpään naapuriin oli matkaa kilometri. Sähköt sinne saatiin vuonna 1959 ja puhelin vuosikymmenen myöhemmin. Kaikki tehtiin käsityönä. Vain hevonen oli käytettävissä raskaampiin töihin.

Äiti ja isäni Viljo avioituivat kesäkuussa 1952, olympiavuonna. Tampereelle muutettuaan he asuivat mm. Härmälässä ja Raholassa. Asunnoissa ei ollut pyykinpesumahdollisuutta. Äiti meni linja-autolla Tyrvälle Vesilahdentielle Aaronin risteykseen, haki polkupyöränsä läheisestä ladosta, nosti Ritvan

pärekoppaan ja pyykit pyörän sarveen. Matkaa oli seitsemän kilometriä soratietä ahteineen, että pääsi pyykille Nätkinmäen kotakeittiöön. Kesällä käytiin rannalla pesemässä pyykkiä.

Ikurista äiti ja isä ostivat jääkiekkoilija Aarne Honkavaaran puolivalmiin omakotitalon 1950-luvun puolivälissä. Siellä oli remonttia sisällä ja iso työllistävä

Terttu Liitti (os. Nätkinmäki) oli yksi sukuseuran perustajajäsenistä.

puutarha. Oma sauna saatiin 1970-luvun alussa. Ekan saunareissun muisto on, kun ison puulaatikon päälle oli nostettu keittiöjakkarat ja ovissa oli muovit, ettei löylyt karkaa. Äiti oli ostanut uuden kahden litran muovisen kuupan ja Kimmo kippasi täyden kauhallisen vettä kiukaalle.

Pyykkimuisto tähänkin: Oma sauna ja tila pyykkikoneelle tulivat todella tarpeeseen. Meillä oli vain yksi pieni WC, jonne äiti nosti painavan pulsaattoripesukoneen eteisen nurkasta. Jos oli isompi pyykki, hän kantoi yksin sekä pesuko-

neen että pyykit naapuriin Mäkelän kellarin, jossa oli pata pyykin keittämistä varten.

Äiti oli vieraanvarainen ja hänen luotaan löytyi petipaikka kaikille matkalaisille. Tämä oli lapsuudenkodista peritty asia.

Vanhemmilleni syntyi kolme lasta: Ritva Tellervo, Raija Irmeli sekä Kimmo Tapani. Ritva avioitui Norjaan, Kimmo muutti Tukholmaan. Minun kotini on edelleen Tampereella. Ja pian meitä on jo neljättä polvea jälkeläisiä.

Meidän kaikkien kuulumiset olivat äidille tärkeitä. Varsinkin Laurin Otava-pojan taidot ilahduttivat häntä. Onneksi on kännykät ja videot, joilla mummu pidettiin ajan hermoilla.

Tampereelle muuton sekä perheen kasvun myötä rahan tarve kasvoi. Kun olimme pieniä, äiti teki kotona lastenvaateliikkeen ompelutyötä. Kotiäitinä ollessaan hän oli isän porakaivoyrityksen puhelinvastaaja. 1960-luvun lopulla hän päätti lähteä kodin ulkopuolelle töihin. Ensin hän myi Bamix-sauvasekoitinta, sitten Huhtamäen Piltti- ja minuuttivellit sekä sillit, Maraboun suklaat ja Nokian pehmopaperit. Kukkakauppias hänestä tuli 1970-luvun lopulla. Kukkiensidontakursseilla hän vahvisti ammattitaitoaan. Hämeenpuiston Kukan yrittäjänä hän oli noin 15 vuotta.

Eläkkeelle hän jäi kuusikymppisenä. Polvet olivat kuluneet ja seisomatyö ei enää onnistunut. Eläkkeellä ollessaan hän löysi itsensä Ikäihmisten yliopistosta, Mummon Kammarista, vapaaehtoisesta saattohoitotyöstä ja Rauhanportin kulmakammarista.

Pari vuotta isän kuoleman jälkeen, vuonna 2011, koitti muutto vanhasta Ikurista Heinähatun rivitaloasuntoon. Käännekohta oli myös polvien uudet tekonivelet, joiden myötä elämänlaatu koheni. Uusi naapurusto toi uusia ystäviä, joilla oli samoja kokemuksia elämässä. Heidän kanssaan juttu luisti.

Viime syksynä äiti sanoi, että “en ole kunnossa. Jokin minussa on. Olen sarkofagikunnossa.” Lääkärille hän sanoi: “En pyydä päiviä lisää, haluan vain tietää, mikä on taudin nimi.” Taudille saatiin nimi helmikuussa. Koitti kahdeksan viikkoa petipotilaana. Ei ollut helppo juttu.

Ainakin kymmenen vuotta hän muistutti minulle, että hän voi kupsahtaa koska tahansa. Minua on siis valmennettu tähän.

Hoitokodilla veimme hänet aulaan. Sanna soitti hänelle tärkeitä musiikkikappaleita aulan flyygelillä. Heikoilla voimillaan hän kuiskasi, “ei saa häiritä nyt”. Mummu kuunteli musiikkia.

Usein äiti näki elämässä valoa, huumoria ja iloa. Erään kerran hän oli kirjoittanut muistiin tv-ohjelmasta kuulemansa lauseen: “Haudassa makaamisen viihdearvo on nolla”.

Elämä on siis tässä ja nyt.

Olen kiitollinen, että sain pitää äidin lähes 65 vuotta. Olen kiitollinen siitä, että olette olleet hänen ystäviään elämän varrella. Kiitän teitä, että tulitte tänään Tertun päivänä saattamaan äitiä viimeisellä matkallaan.

Raija Jalaskoski

Terttu kesällä 1935. Vasemmassa kuvassa noin vuoden ikäinen Terttu vanhempiensa Vilho ja Aino Nätkinmäen kanssa.

JÄSENMAKSUT 2022–2026

Virrin sukuseuran vuosittainen jäsenmaksu on 10 euroa ja se maksetaan seuran pankkitilille **FI10 5661 0140 0000 59 (OKOYFIHH)**.

Vuoden 2022 viitenumero 20226

Vuoden 2023 viitenumero 20239

Vuoden 2024 viitenumero 20242

Vuoden 2025 viitenumero 20255

Vuoden 2026 viitenumero 20268

Jos maksaa useamman maksun samalla kertaa, on selvintä käyttää viitenumeron sijaan viestiä, josta selviää kenen jäsenmaksusta on kyse ja mille vuodelle tai vuosille.

Taloudenhoitaja Pirjo Hernesniemeen kannattaa olla rohkeasti yhteydessä, jos maksuissa on epäselvyyttä tai kysyttävää.

Lämmin kiitos uskollisille sukuseuralaisille!

SUKUSEURAN TUOTTEET

Puiset myyntituotteemme, juustotarjotin, pieni kello ja iso kello, ovat palvelleet hyvin ja varsin pitkään. Loput tuotteet myydään varastohinnalla:

Juustotarjotin/leikkuulauta 8,00 €

Pieni kello 11,00 €

Iso kello 14,00 €

Tuotteita voi tilata milloin tahansa, vaikka nettisivun tai taloudenhoitajan kautta, jolloin hintaan lisätään postituskulut. Vuosikokouksessa on hyvä tilaisuus ostaa mukaan vaikka useampikin tuote itselle tai lahjaksi. Pidetään huoli, että nämä kauniit esineet tulevat käyttöön!

HALLITUS JA TOIMIHENKILÖT

Jari Lehti, pj.
050 309 0322, j.lehti@saunalahti.fi

Johanna Tanni, vpj. ja sihteeri
0400 908 410, tanni.johanna@gmail.com

Pirjo Hernesniemi, jäsen, taloudenhoitaja
040 747 9562, hernesniemi.pirjo@gmail.com

Saila Seppo, jäsen, arkisto- ja tiedotusasiat
saila.seppo@hotmail.fi

Sanna Jalaskoski, jäsen, tiedotusasiat
sanna.jalaskoski@gmail.com

Eija Rajala, jäsen
eijakristiina.rajala@gmail.com

Taina Virta, jäsen
tainamvirta@gmail.com

Leena Virri-Hanhijärvi, jäsen
virri.leena@gmail.com

Tuija Heino-McRobert, jäsen
tuijamcr@hotmail.com

Osmo Särkilahti, arkistonhoitaja emeritus
0400 782 894, osmo.sarkilahti@pp.inet.fi

Hallituksen erovuoroisuusjärjestys:

2024: J. Lehti, P. Hernesniemi, S. Seppo, E. Rajala

2027: T. Virta, J. Tanni

2030: L. Virri-Hanhijärvi, S. Jalaskoski, T. Heino-McRobert

VIRRIN SUKUSEURA VERKOSSA

virrit.yhdistysavain.fi

VIRRIN SUKUSEURAN KUVAPANKKI

virrinsukuseura.kuvat.fi